

Élelmiszerbiztonság és - higiénia

Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség

Bevezetés

Ezen tananyagok az Európai Unió SafeConsume elnevezésű projektjének keretében készültek. A project célja az élelmiszer-eredetű megbetegedések számának csökkentése. További információkat a <http://safeconsume.eu/> oldalon talál.

A tananyagok kidolgozását diákok és pedagógusok bevonásával megvalósuló igényfelmérés, majd tesztelés előzte meg. Az európai fogyasztókkal végzett kutatások eredményeként számos, az élelmiszerrel kapcsolatos kockázati magatartást sikerült azonosítani, amelyekkel kapcsolatos ismeretek fejlesztése a projekt kiemelkedő célja.

Jelen tananyag segítségével a diákok megismerkedhetnek az élelmiszereken feltüntetett lejáratási idők értelmezésével és az élelmiszerpazarlás témakörével.

Kapcsolódási lehetőségek a kerettantervhez:

- Biológia/egészségtan - Élelmiszerminőség, élelmiszer-higiénia (9-10. osztály); Az élelmiszerek minősége, az élelmiszerhigiénia fontossága (11-12. osztály)
- Kémia - Jelölések az élelmiszereken (6-8. osztály)
- Technika, életvitel és gyakorlat - Élelmiszerhulladék csökkentésének lehetőségei (4-6. osztály)

A tananyag tartalmából

1. Milyen típusú élelmiszerjelölések vannak, miért fontosak ezek?
2. Mi a különbség az élelmiszerbiztonság és az élelmiszerminőség között?
3. Hogyan tároljuk a különböző élelmiszereket?
4. Milyen következményekkel jár, ha nem tartjuk be a lejáratási időket?

Kapcsolódó anyagok:

- „Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség” PowerPoint előadás
- „Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség” feladatlap diákoknak
- „Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség” feladatlap megoldásai
- Választható feladat: Adatelemzés feladatlap

Korosztály

A tananyagokat 11-14 éves diákok számára fejlesztették ki, de egyszerűen adaptálható a 15-18 éves korosztály igényeihez is.

Óraterv

1. Az „Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség” PowerPoint előadás alapján ismertesse a diákokkal az élelmiszerek csomagolásán található jelöléseket.
2. A diákok szavazzanak arról, hogy mit gondolnak, mire vonatkoznak a minőségmegőrzési és a fogyaszthatósági idő jelölések. A szavazás történhet kézfeltartással, vagy online felületen (a Kahoot alkalmazás segítségével) is.

Mit jelent a minőségmegőrzési idő?

- Az élelmiszer fogyasztása eddig az időpontig biztonságos, később már nem fogyasztható **X**
- Az élelmiszer a feltüntetett dátum után is fogyasztható, de már nem biztos, hogy a legjobb a minősége **✓**
- Az élelmiszer típusától függ **X**
- Egyik sem **X**

Mit jelent a fogyaszthatósági idő?

- Az élelmiszer fogyasztása eddig az időpontig biztonságos, később már nem fogyasztható **✓**
- Az élelmiszer a feltüntetett dátum után is fogyasztható, de már nem biztos, hogy a legjobb a minősége **X**
- Az élelmiszer típusától függ **X**
- Egyik sem **X**

Választható feladat: A diákok adatelemzési képességeinek fejlesztésére alkalmas feladat, amely során a tanulóknak kördiagramot kell készíteniük az osztály szavazatairól, majd Európai Uniós adatokkal kapcsolatos kérdésekre kell válaszolniuk.

3. A diákok nézzék meg az alábbi infografikát az élelmiszerek jelöléséről, majd töltsék ki a feladatlapot.
4. A diákok először párokban, majd osztály szinten beszéljék meg, hogy milyen következményekkel jár, ha a minőségmegőrzési idő, vagy a fogyaszthatósági idő után elfogyasztanak egy élelmiszert.

Foglaljuk össze a diákok számára a tananyag fő üzeneteit:

- A **fogyaszthatósági idővel** rendelkező élelmiszerek okozhatnak megbetegedéseket, ezért különös figyelemmel kell kezelni őket (megfelelően tárolni, időben elfogyasztani).
- A **minőségmegőrzési idővel** rendelkező élelmiszerek általában kevésbé érzékenyek (pl. szárítottészta, rizs), a feltüntetett dátum után is biztonságosan fogyaszthatók.

a. **Vannak következményei annak, ha a fogyaszthatósági idő után eszünk meg egy élelmiszert?**

A feltüntetett fogyaszthatósági idő után a káros mikrobák elszaporodhatnak a termékben, sokszor anélkül, hogy látható, érezhető változást okozna az élelmiszerben. Az ilyen élelmiszer elfogyasztása megbetegedést okozhat.

b. **Vannak következményei annak, ha a minőségmegőrzési idő után fogyasztunk el egy élelmiszert?**

Az élelmiszer-eredetű megbetegedés kockázata igen kicsi, de előfordulhat, hogy a termék minősége már nem az eredeti.

- c. Magyarázzuk el a diákoknak, hogy az íz és illat alapján nem lehet egyértelműen megállapítani, hogy az adott élelmiszer biztonságosan fogyasztható-e. Egyes élelmiszereknél, pl. nyers húsnál a hűtés gátolja a kórokozók szaporodását, de a romlást okozó baktériumokat nem. Más élelmiszerekben előforduló kórokozó baktériumok esetén a hűtés nem állítja le azok szaporodását, viszont a romlást okozókat kevésbé (pl. főtt rizs). A friss élelmiszereken is jelen lehetnek mikrobák, például zöldség- és gyümölcsfélék felületén. A baktériumok szabad szemmel láthatatlanok, illat és kinézet alapján nem dönthető el, hogy jelen vannak-e. Emlékeztessük a diákokat, hogy minden esetben a fogyaszthatósági idő alapján döntsék el, hogy egy élelmiszert kidobnak-e.
- d. A diákok kézfeltartással szavazzanak, hogy kidobják-e az élelmiszereket a fogyaszthatósági, illetve minőségmegőrzési idő után.
- a. Kidobnál egy élelmiszert a minőségmegőrzési idő lejárta után?**
 Ha bontatlan (pl. zárt konzervdoboz) élelmiszerről van szó, amit a gyártó által előírt módon tároltak, akkor az élelmiszer néhány hónapig még biztonságosan fogyasztható, nem kell kidobni, de mielőbb fel kell használni.
- b. Kidobnál egy élelmiszert a fogyaszthatósági idő lejárta után?**
 Igen, mert a lejárt fogyaszthatósági idejű termékek élelmiszer-eredetű megbetegedést okozhatnak. Csökkenthetjük az élelmiszerpazarlást, ha csak abban az esetben veszünk fogyaszthatósági idővel rendelkező élelmiszert, ha néhány napon belül fel szeretnénk használni, vagy ha a fogyaszthatósági idő lejárta előtt lefagyasztjuk.
- e. Nézzük meg az alábbi videót az élelmiszerpazarlásról, és vitassuk meg, hogy a fogyasztók hogyan csökkenthetik azt.
- f. A fagyasztásról szóló dia segítségével ismételjük át, hogy a fagyasztás hogyan segíthet megelőzni az élelmiszerpazarlást.
- g. Csoportmunka (opcionális): A diákokat osszuk 2-4 fős csoportokba. Kérjük meg őket, hogy csoportonként vitassák meg, vagy készítsenek poszttereket/pókhálóábrát az alábbi témák egyikéről, majd mutassák be az osztálynak.
- a. Hogyan csökkenthetjük az élelmiszerpazarlást a háztartásunkban?**
b. Hogyan előzhetjük meg az élelmiszer-eredetű megbetegedéseket?

Beszéljük meg a diákokkal:

Élelmiszerpazarlás megelőzése	Élelmiszer-eredetű megbetegedések megelőzése
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tervezzük meg előre, hogy mit veszünk és azt mikor használjuk fel ✓ Fagyasszuk le az élelmiszereket még a vásárlás napján, ha tudjuk, hogy nem fogjuk a lejáratási idő előtt felhasználni 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ A nyers húshoz, halhoz és zöldségekhez használjunk külön-külön vágódeszkát ✓ Mossunk kezet és tartsuk tisztán a konyhai felületeket ✓ NE mossuk meg a nyers csirkét

- ✓ Figyeljünk az élelmiszereinkre – tartsuk számon őket, dobjuk ki, aminek már lejárt a fogyaszthatósági ideje
- ✓ A nem kívánt élelmiszereket elajándékozhatjuk, adhatjuk élelmiszerbanknak
- ✓ A maradékokat tároljuk megfelelően
- ✓ A maradékokat kreatívan is felhasználhatjuk

- ✓ Mielőtt sertést, szárnyast (pl. csirkét) és darált húst tálalunk, bizonyosodjunk meg róla, hogy a hús forró és teljesen átsült. Amikor belevágunk a húsba, (ott, ahol a legvastagabb), ellenőrizzük, hogy már nem rózsaszín, az esetleges húslé áttetsző. Ellenőrizhetjük a hőmérsékletet is a legvastagabb részen, ha van megfelelő, un. maghőmérőnk. Ahhoz, hogy a hús megfelelően átsüljön, el kell érnie a következő hőmérséklet-idő kombinációk egyikét:
  - 60°C 45 perc
  - 65°C 10 perc
  - 70°C 2 perc
  - 75°C 30 másodperc
  - 80°C 6 másodperc

Élelmiszerbiztonság és - higiénia

Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség

1. Mit jelent a fogyaszthatósági idő?
2. Milyen élelmiszerek rendelkeznek fogyaszthatósági idővel?
3. Mit jelent a minőségmegőrzési idő?
4. Milyen élelmiszerek rendelkeznek minőségmegőrzési idővel?
5. Mit jelent az élelmiszerbiztonság? Melyik lejáratási idő vonatkozik az élelmiszerbiztonságra?
6. Mit jelent az élelmiszerminőség? Melyik lejáratási idő vonatkozik az élelmiszerminőségre?

Élelmiszerbiztonság és - higiénia

Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség

1. Mit jelent a fogyaszthatósági idő?

A fogyaszthatósági idő lejártá előtt a gyorsan romló élelmiszerek még biztonsággal fogyaszthatók. E dátumot követően a termék fogyasztása kockázattal járhat az elszaporodott mikrobák miatt. A fogyaszthatósági idő az élelmiszerbiztonságra vonatkozik. Ezt az egészség védelme érdekében mindig tartsuk be.

2. Milyen élelmiszerek rendelkeznek fogyaszthatósági idővel?

Általában a nyers húsfélék, halak, a hűtve tárolt vagy fogyasztásra kész ételek, szeletelt zöldségek, saláták rendelkeznek fogyaszthatósági idővel.

3. Mit jelent a minőségmegőrzési idő?

Az az időpont, amíg az élelmiszer nem veszít a minőségéből. Ezek az élelmiszerek általában a lejárató időt követően is fogyaszthatók, ha a csomagolásuk bontatlan, és a gyártó által megadott körülmények között tároltuk őket. A minőségmegőrzési idő elsősorban az élelmiszerminőségre vonatkozik, nem az élelmiszerbiztonságra.

4. Milyen élelmiszerek rendelkeznek minőségmegőrzési idővel?

Általában a hosszabb ideig eltartható, tartós élelmiszereken (például konzervek, szárított rizs, fagyasztott élelmiszerek) szerepel minőségmegőrzési idő.

5. Mit jelent az élelmiszerbiztonság? Melyik lejárató idő vonatkozik az élelmiszerbiztonságra?

Az élelmiszerbiztonság magában foglalja az élelmiszerek káros baktériumokkal való szennyeződésének megakadályozását és az élelmiszer-eredetű megbetegedések megelőzését. Az élelmiszerbiztonsághoz a fogyaszthatósági idő kapcsolódik. Az élelmiszer gyártója garantálja, hogy a fogyaszthatósági idő eltelté előtt fogyasztott terméke semmilyen egészségkárosodást nem okoz a fogyasztónak.

6. Mit jelent az élelmiszerminőség? Melyik lejárató idő vonatkozik az élelmiszerminőségre?

Az élelmiszerminőség az élelmiszer azon tulajdonságainak összessége, amelyek a terméket a fogyasztó számára kívánatosá teszik. Ide tartoznak például az érzékszervi tulajdonságok, az íz, illat, megjelenés és az állomány. Az élelmiszerminőséghez a minőségmegőrzési idő kapcsolódik.

Élelmiszerbiztonság és - higiénia

Élelmiszerbiztonság VS élelmiszerminőség – kiegészítő feladat

Szavazzunk a lejárat dátumok jelentéséről. A következő táblázatokban rögzítsd az osztály véleményét!

1. Mit jelent a minőségmegőrzési idő?

Definíció	Szavazatok száma	Százalék*
a) Az élelmiszer fogyasztása eddig biztonságos, később már nem fogyasztható		
b) Az élelmiszer a feltüntetett dátum után is fogyasztható, de már nem biztos, hogy a legjobb a minősége		
c) Az élelmiszer típusától függ		
d) Egyik sem		
e) Nem tudom		

2. Mit jelent a fogyaszthatósági idő?

Definíció	Szavazatok száma	Százalék*
a) Az élelmiszer fogyasztása eddig biztonságos, később már nem fogyasztható		
b) Az élelmiszer a feltüntetett dátum után is fogyasztható, de nem biztos, hogy a legjobb a minősége		
c) Az élelmiszer típusától függ		
d) Egyik sem		
e) Nem tudom		

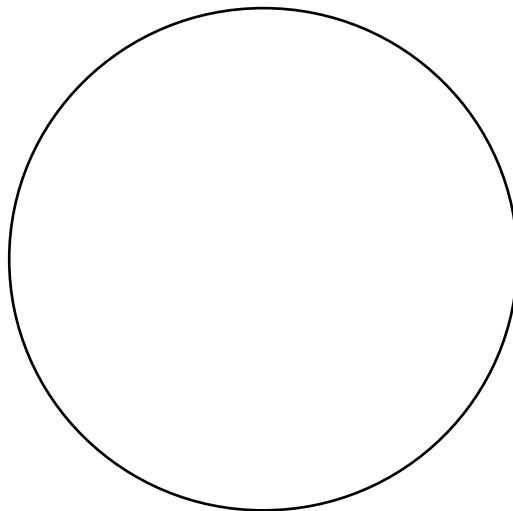
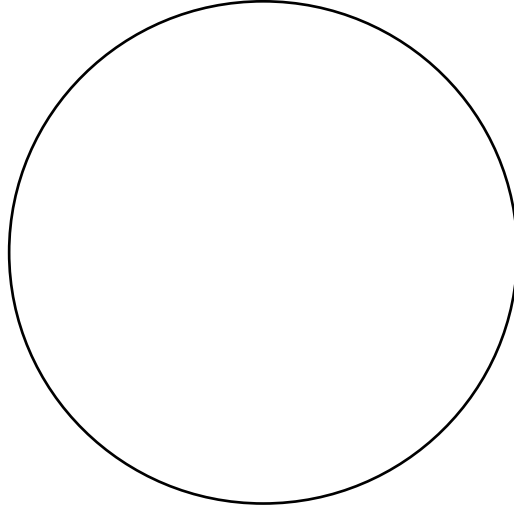
Százalékszámítás:

$$\frac{\text{szavazatok száma}}{\text{osztálylétszám}}$$

X 100

3. Készíts kördiagramot mindkét kérdéshez a százalékok alapján!

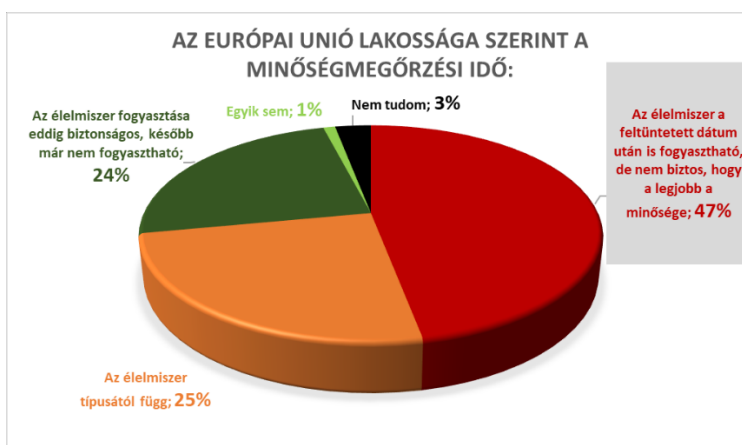
Oszd fel a diagramokat öt részre úgy, hogy a “szeletek” mérete a százalékokat tükrözze, majd címkézd fel őket. Ha valamelyik válasz 0%-ot ért el, azt ne használd fel.

4. Jellemezd a diagramokat! Legtöbben helyesen válaszoltatok?

5. Jellemezd az európai statisztikát!

- i. **Mit értenek az európai lakosok a fogyaszthatósági idő alatt?**

- ii. **Mit értenek az európai lakosok a minőségmegőrzési idő alatt?**

- b) **Hasonlítsd össze az európai statisztikáról készült diagramokat az osztály szavazatairól készűltekkel!**

- i. **Hasonlítsd össze az osztály véleményét az európai lakossággéval!**